

Knjiga »Kako je biti jaz?« je namenjena staršem, otrokom in strokovnjakom.

Lahko je izhodišče za pogovore:

- z učenci - o drugačnosti, o otrocih s posebnimi potrebami, o Aspergerjevem sindromu, o vsakem od nas,
- s starši vseh otrok – o vključevanju otrok s posebnimi potrebami v šolo, o pozitivnem vplivu na celotno skupnost, o naših bojaznih, pomislekih, vprašanjih,
- z otrokom z Aspergerjevim sindromom – o tem, kako to doživlja, kaj se mu dogaja, v čem se razlikuje od drugih otrok, kako to občuti in kako naj to pojasni drugim.

Ali naj otrokom v šoli in njihovim staršem povemo kaj o Aspergerjevem sindromu?

Povedati ali ne povedati, to ni pravo vprašanje. Vprašanje je, kaj povemo in kako. Predvsem pa se moramo pogovarjati: o drugačnosti, o drugih, o drugačnem vedenju, o svojem ravnanju, o svoji drugačnosti in o sindromu ne/strpnosti.

Aspergerjev sindrom, avtizem ali kakšne druge posebne potrebe in drugačnost ne bi smeli biti nekaj, o čemer molčimo. Včasih zmotno menimo, da je bolje, če o 'občutljivih' temah ne govorimo. Nekateri učitelji so pri tem negotovi, prav jim pride tudi zakon o varovanju podatkov. Kadar ne vedo, kaj naj rečejo, se hitro izgovorijo na ta zakon ali pa na kak drug predpis. Zakonodaja in drugi šolski predpisi nikakor niso namenjeni oviranju pogovorov o posebnih potrebah. Zdravega razuma res ne moremo uzakoniti, imamo ga zato, da razumno uporabljamo predpise.

Včasih me starši vprašajo, ali naj v šoli povedo, da ima njihov otrok neko diagnozo, na primer Aspergerjev sindrom. Navadno odgovorim, da sama diagnoza ni tako pomembna, bolj pomembno je, da razumemo posebne potrebe vsakega otroka. Te potrebe so povezane z razumevanjem diagnoze in ne le z njenim imenom. Dobro je, da učitelji vedo 'ime' otrokovih težav, ker jim to omogoča iskanje informacij o značilnostih težav, o tem, kako naj ravnajo in poučujejo. Za vrstnike je odločilno, da izvedo, kako različni smo, da si znajo razlagati odzive vrstnikov, posebej še takrat, ko so ti drugačni in potrebujemo sodelovanje vseh otrok. Otroci s posebnimi potrebami in njihovi starši to sodelovanje potrebujejo posebej takrat, ko so te potrebe povezane s komunikacijo in socialnimi stiki.

Drugačnost lahko izzove negotovost, ki se odraža v umiku (o tem ne govorimo, se ne vtikamo in ne družimo se s 'takimi'), lahko tudi v nestrpnosti in strahu (kako bo to vplivalo na mojega otroka). Negotovost lahko omilimo, če imamo na voljo več znanja o tem, kakšni so otroci s posebnimi potrebami, kako naj se o tem pogovarjamo, kaj lahko storimo. Mnogokrat beremo o strpnosti, odprtosti, sprejemanju drugačnosti. Informacij o tem, kako to doseči, ni veliko in nikoli jih ni preveč. Knjiga, ki je pred vami, je namenjena pogovorom med učitelji in učenci, med učitelji samimi, med učitelji in starši, tudi med starši in otroki doma. Avtorji smo želeli prikazati, kakšni so otroci z Aspergerjevim sindromom, kako to vpliva na družino in na učenje. Ne le zato, da bi morda prepoznali kakšnega otroka s tem sindromom, ki ga še niso odkrili in zato nima potrebne podpore v šoli.

Knjiga je lahko tudi v pomoč staršem in strokovnim delavcem, ko želijo otroku z AS pojasniti v čem je drugačen od drugih, mu razložiti, kaj se mi dogaja, kaj lahko povzroča njegove stiske, strahove ali nerazumevanje okolja. Večkrat so me starši prosili, da bi jim pomagala pri tem, kako naj otroku sporočijo diagnozo. Ta pogovor ne more biti enkraten, potrebno je več pogovorov in skladno z otrokovim razumevanjem in odraščanjem se spreminjajo njegova vprašanja, kar zahteva tudi drugačne odgovore. Knjiga je vsekakor v pomoč pri teh pogovorih.

Osnovna šola je prostor tudi za učenje o odnosih z drugimi, za skupno učenje, izkušnje v stikih med zelo različnimi otroki in njihovimi družinami. V okolju, v katerem živimo, je šola prostor, kjer se srečujemo z najširšo skupino vrstnikov, ki ni povezana le z določenim interesnim področjem ali družbeno-socialnim slojem. Kasneje v življenju so skupine, v katerih delujemo, mnogo bolj omejene oziroma izbrane. Danes je v istem razredu OŠ nekaj več otrok s posebnimi potrebami, kot jih je bilo še pred 20 leti, ko je imelo več otrok možnost šolanja le v ločenih šolah in zavodih. Nekateri otroci še vedno nimajo možnosti obiskovati redno OŠ, ker v običajnih razredih niso ustvarjeni pogoji za njihovo vzgojo in izobraževanje. Nekateri med njimi imajo avtizem ali Aspergerjev sindrom. Upam, da se bo to v prihodnje spremenilo. Eden od bistvenih pogojev za skupno šolanje, ki ga imenujemo inkluzivno šolanje, je v razumevanju. Ne gre (le) za potrpežljivost in strpnost. Sama nikoli nisem marala, ko so me opozarjali, da moram imeti potrpljenje. Vedno se mi je zdelo, da je ta beseda preveč povezana s 'trpljenjem'. Mogoče tudi zato, ker so mi jo včasih povedali v takih okoliščinah, ko se mi je zdelo, da skoraj malo že trpim zaradi pomanjkanja potrpljenja. V šoli nihče ne bi smel 'trpeti', nihče ne bi smel trpeti nasilja, torej nihče ne bi smel biti

strpen do nasilja. Tudi če je nasilen nekdo, ki ima posebne potrebe. Neprimerno je, če strpnost in potrpežljivost enačimo z neukrepanjem. Kadar je nekdo nasilen, ga je potrebno (strpno in potrpežljivo) učiti drugačnega vedenja in to NUJNO. Za to bi se morali zavzemati vsi učitelji in vsi starši, zavezati bi se morali temu.

Inkluzivno šolanje in razumevanje je mnogo več kot le učenje strpnosti. Bistveni so drugačno ravnanje in drugačne metode poučevanja. Učitelji morajo imeti za poučevanje otrok s posebnimi potrebami v razredu drugačno znanje. Ti drugačni postopki so izjemna pridobitev za vse učence v razredu. Njihov stranski učinek pa je v razumevanju, da smo včasih enakopravni le, če je ravnanje z različnimi ljudmi različno, skladno s potrebami, ki jih nekdo ima. Tako se lahko naučimo, da pravičnost ni vedno v enakosti. Hkrati pa imajo učenci priložnost spoznati, da mora vsak od nas kdaj tudi sprejeti drugačno pomoč, včasih zanjo prositi, drugič pa jo celo zahtevati.

Starše prevečkrat skrbi, da bi bili njihovi otroci tako ali drugače 'izpostavljeni'. Ta skrb ni nepotrebna. Potrebno jo je usmeriti v skrb za to, da ta 'izpostavljenost' ne bo nekaj negativnega in nezaželenega. Nasprotno, poskrbeti moramo, da bo 'izpostavljeno' tisto najboljšo, kar je v vsakem od nas. 'Izpostaviti se' naj pomeni, da 'se postavimo' – za nekaj dobrega, za nekoga in tudi zase. Učenci s posebnimi potrebami nas lahko naučijo, da je najboljšo prizadevanje, trud in sodelovanje. Posebej še takrat, ko se zdi, da je najlažje nekoga preprosto izločiti. Učenje sodelovanja, spoštovanja in strpnosti naša družba potrebuje morda celo bolj kot marsikateri cilj učnega programa, ki obsega znanje, ki bo v prihodnje lahko kaj hitro pozabljeno ali zastarelo. Prizadevanje, trud in sodelovanje namreč niso cilji, ki bi jih morali doseči v določenem razredu in še manj za določeno nalogo na testu. To so bistvene prvine, s katerimi cilje sploh dosežemo, in to tiste, ki res štejejo.

dr. Branka D. Jurišić